

VÝCVIK PSA

IMKE NIEWÖHNER

k dokonalé
poslušnosti

Obedience
krok za krokem

základní postavení • chůze u nohy • přivolání • odložení
ovladatelnost na dálku • aportování

VÝCVIK PSA

k dokonalé poslušnosti

Imke Niewöhner

GRADA PUBLISHING

*Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být
reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího
písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.*

Imke Niewöhner

Výcvik psa k dokonalé poslušnosti **Obedience krok za krokem**

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
jako svou 4755. publikaci

Odpovědná redaktorka Slavomila Búřilová
Přeložila Zuzana Otradovská

Sazba Q point
Fotografie na obálce Henrik Jensen
Fotografie v knize Imke Niewöhner, Henrik Jensen
Počet stran 144
První vydání, Praha 2012
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Originally published in German by Kynos Verlag Dr. Dieter Fleig GmbH,
Germany 2009.

Knihla byla přeložena z originálu **Obedience-Training. Schritt für Schritt.
Mit positiven Methoden zum Turniererfolg.**
5., aktualisierte und überarbeitete Auflage,
vydaného nakladatelstvím Kynos Verlag GmbH, Nerdlen, Germany.

© 2009 Kynos Verlag, Nerdlen, Germany
Czech language translation © Grada Publishing, a.s., 2012

*Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami
nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.*

ISBN 978-80-247-3978-6 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-7911-9 (elektronická verze ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-7912-6 (elektronická verze ve formátu ePub)

OBSAH

PŘEDMLUVA	10
ÚVOD	11
ČÁST A – ZÁKLADNÍ INFORMACE	12
1. CO JE OBEDIENCE A PRO KOHO SE HODÍ?	12
2. UČENÍ JE VŠÍM – HNED OD ZAČÁTKU S MOTIVACÍ	14
Motivace: Podnět ke každému chování	14
Pes se učí z reakcí okolí (a také psovoda)	15
Proč bez nátlaku a tělesné manipulace?	16
Za vším je správné načasování aneb k čemu slouží klikr?	17
3. DŮLEŽITÉ VĚCI PRO TRÉNINK	21
Vybavení pro trénink	21
Vůlba slova pro chybu a jeho zapojení do výcviku	24
Ukončující povel	25
Tréninkový deník	25
4. OČNÍ KONTAKT – ALFA A OMEGA CELÉHO TRÉNINKU	28
Metoda 1: Pomocí pamlsků	28
Metoda 2: Pomocí tvarování	28
ČÁST B – JEDNOTLIVÉ CVIKY	31
1. ZÁKLADNÍ POSTAVENÍ	31
Metoda 1: Pomocí formování	31
Metoda 2: Pomocí pamlsků	34
Jdeme několik kroků – a najednou se zastavíme	38

2. CHŮZE U NOHY	41
Metoda 1: Pomocí formování	41
Metoda 2: Pomocí pomůcek	41
Obraty a změny směru – hodina tance pro páníčky a paničky	46
3. BOX – ČTVEREC	54
Metoda 1: Vodítko jako target	54
Metoda 2: Navádění pomocí targetu	57
Metoda 3: S talířem	57
Metoda 4: Hračka ve čtverci	58
Metoda 5: Pomocí volného formování	60
4. PŘIVOLÁNÍ	62
Metoda 1: Pomocí volného formování	62
Metoda 2: Pomocí pamlsků	63
Metoda 3: Přímé přiřazení k noze po přiběhnutí	68
5. ODLOŽENÍ	69
Povel „Zůstaň“ – krok za krokem	69
Usednutí do základní pozice	71
Nacvičování povelu „Zůstaň“ – ve skupině	71
„Zůstaň“ – psův odvrácený pohled	76
6. „STŮJ“ A OHMATÁVÁNÍ	77
Nacvičujeme ohmatávání a doteky s pomocníkem	81
7. DALŠÍ SKUPINOVÉ CVIKY	82
Ukazování zubů	82
Chování vůči ostatním psům	82
8. OVLADATELNOST NA DÁLKU	85
Změna pozice z „Lehni“ do pozice „Sedni“	86
Změna pozice ze „Sedni“ na „Lehni“	87
Změna pozice z „Lehni“ do pozice „Stůj“ a ze „Sedni“ na „Stůj“	88
Změna pozice ze „Stůj“ na „Lehni“	89
Změna pozice ze „Stůj“ na pozici „Sedni“	90

9. ODLOŽENÍ ZA CHŮZE DO POZIC „STŮJ-SEDNI-LEHNI“	92
10. APOROVÁNÍ	97
Klidné držení a sed	97
Klidné nesení a přiběhnutí	100
Zvednutí aportu	101
Klidné vyčkávání a vyběhnutí až na povel	103
Aportování kovových předmětů	105
11. PRÁCE NA PŘEKÁŽCE	107
12. PŘIVOLÁNÍ SE ZAŘAZENÍM POVELŮ „STŮJ“ A „LEHNI“	113
Metoda 1: Pomocí slovního povelu	113
Metoda 2: Pomocí posunku rukou	115
13. ROZPOZNÁVÁNÍ PŘEDMĚTU PODLE PACHU	120
14. VYSÍLÁNÍ K SAMOSTATNĚ STOJÍCÍM KUŽELŮM	126
Metoda 1: S pomocí talíře s krmením	126
Metoda 2: Pomocí targetu	126
Metoda 3: Obíhání kolem kuželu	127
15. SMĚROVANÝ APORT	130
16. VYSÍLÁNÍ DO ČTVERCE – TŘÍDA 3	133
17. DŮLEŽITÉ INFORMACE KE ZKOUŠKÁM	134
PODĚKOVÁNÍ	136
LITERATURA	137
PŘÍLOHA	138

PŘEDMLUVA

Kdo spatří tento sport poprvé, zůstane většinou úžasem stát. Obedience na něj totiž zapůsobí jako nějaký tajuplný rituál, při němž psi provádějí kousky, o kterých se mu ani nesní. Toho že by byl schopen jeho vlastní mazlíček, toho času spokojeně rozvalený na gauči?!

Člověk a pes – perfektní tým v harmonické jednotě. Ano, vždyť tohle je přesně to, co chcete! Ale jak to vysvětlit vaší chlupaté polovičce?

S touto knihou se o to můžete hned pokusit. Pro každý cvik jsou tu podle německého zkušebního řádu¹ popsány různé tréninkové možnosti a také jejich přednosti a nedostatky. Každý zájemce o tento atraktivní sport tu určitě najde pro sebe a svého psa vhodné řešení, ať už s klikrem, nebo bez něj, ale vždy bez užití nátlaku, neboť nespornou předností této metody je, že pes provádí cviky ochotně a s očividnou radostí.²

1 *Pozn. překl.* Český zkušební řád rozeznává čtyři výkonnostní kategorie: OB-Z, OB1, OB2 a OB3. V zemích zastřešených pod FCI se obsah jednotlivých zkoušek může lišit, ale nejvyšší kategorie OB3 musí být vždy stejná a odpovídat mezinárodnímu zkušebnímu řádu FCI.

2 Použití klikru autorka doporučuje, ale jak sama uvádí, není zcela nutný. V Německu je jeho používání více rozšířeno než u nás.

Knih je mimořádná především tím, že se její talentované autorce podařilo jednotlivé postupy popsat velice názorně a srozumitelně. Najednou se zdá být vše logické a jednoduché. Vůbec nezáleží na tom, jestli toužíte po titulech a vítězství, nebo zda chcete svého psa jenom zaměstnat: obedience je prostě zábavná a přesně takto vám ji zde předvedeme. Podobá se „luštění křížovek“, skládáte písmenko po písmenku, až vše tvoří jednotný celek, jak to autorka krásně formulovala.

Když se mi dostal do rukou ještě nevytištěný rukopis, ihned jsem některé návody zařadila do svého tréninku – a vyplatilo se mi to.

Nyní konečně dostáváte příležitost přečíst si tuto knihu i vy.

*Heike Westermann,
Hundebuch-Newsletter
„cairn-energie“
německý internetový časopis*

ÚVOD

Tato kniha by vám měla poskytnout osvědčené návody a pomoci při tréninku obedience.

Ke každému cvičení jsem se snažila dodat nejrůznější nápady, jak trénovat. Jedná se o metody, které jsem v průběhu doby, kdy trénuji a vyučuji obedienci, sama poznala, viděla a vyzkoušela. Je to tedy sbírka různých přístupů, neboť si musíte uvědomit, že žádná všeobecně platná metoda neexistuje.

Metoda, s jejíž pomocí se daný cvik dokonale naučí jeden pes, nemusí nutně stejně dobře fungovat u dalšího psa. Z tohoto důvodu je vždy uvedeno návodů více, aniž bych je chtěla nějak hodnotit. Sami určitě přijdete na to, který postup nebo která kombinace metod je optimální právě pro vašeho psa.

Jedno omezení tu ale přece jen existuje: zaměřuji se na metody, které se obejdou bez donucování, trestů a fyzické manipulace se psem. Někteří lidé se snad dokázali těmito způsoby dopracovat k úspěchu, já je však z etických důvodů odmítám. Pro mě je pes živé stvoření, člen rodiny, kterému chci projevat lásku a respekt. Donucením nikdy nedosáhnete šťastné a uvolněné pracovní atmosféry bez stresu.

Nezáleží na tom, jestli máte soutěžní ambice, nebo zda hledáte pouze nápady pro zábavnou činnost, která psa zaměstná. Trénujte ho jednoduše tak, jako byste s ním někdy v budoucnu zkoušku obedience absolvovat chtěli. Kouzlo tohoto druhu sportu se skrývá právě ve snaze dosáhnout dokonalého souladu se psem! Nechte pejska, ať klidně trochu namáhá svou hlavičku!

ČÁST A

ZÁKLADNÍ INFORMACE

1

Co je obedience a pro koho se hodí?

To, že právě čtete tuto knihu, znamená, že o tomto sportu už určitě něco víte. Přesto bych nyní ráda těm, kdo se s ním teprve seznamují, ještě jednou krátce vysvětlila, o co se jedná.

Obedience sice v překladu znamená poslušnost, ale jde tu o mnohem víc. Tým složený z člověka a psa by měl při provozování tohoto sportu s radostí a perfektně absolvovat různé úkoly. Já osobně jsem především nadšena souladem a pocitem sounáležitosti se svým psem.

Je to více než tupá poslušnost, je to sport, který vyžaduje přemýšlení, je to jako luštit křížovky – písmenko po písmenku, krok za krokem, až do sebe vše zapadne a vytvoří jeden celek. I ohebnost a hbitost přitom hrají určitou roli, neboť míra ovládnutí těla, která se po psovi požaduje, je v tomto případě enormní.

Značná část úloh při obedienci zahrnuje chůzi u nohy, která podle mého názoru vzbuzuje dojem jakéhosi obrovského triku. Dokonalá chůze u nohy totiž vyžaduje mnoho let tréninku a stále je co pilovat. Velkou roli hraje také ovládnutí psa na vzdálenost, aportování a kontrola pozic „Sedni“, „Lehni“, „Vstaň“ na dálku. Ale o tom se více zmíním později při popisu cviků. Krásné na obedienci je, že se jí může věnovat každý pes, nezáleží na jeho stáří nebo plemenu. Vhodná je i pro psy s onemocněním kloubů, protože nepředstavuje, kromě skoku přes překážku, žádnou mimořádnou zátěž. Na zkouškách jsem potkala rozhodčí, kteří nechali snížit překážku pro velmi staré psy nebo psy s dysplazií kyčelního kloubu.

Samozřejmě je jednodušší pracovat se psími plemeny, která jsou pro práci extrémně nadšena, jako jsou například border kolie,

australský ovčák, belgický ovčák nebo retrívr. Ale v současnosti je při zkouškách v Německu (i v ČR) k vidění pěkná směsice různých plemen, důkaz toho, že úspěchů může dosáhnout každý.

Možná že bernardýn nebude nikdy působit tak nadšeně a obratně jako border kolie, ale i tak může být práce pro psa zábavou, a to by mělo vždy zůstat tím nejdůležitějším hlediskem.

Obedienci můžeme trénovat se psem již od věku osmi týdnů. Právě oční kontakt a korektní sed u nohy jsou jednoduché úlohy, které se může naučit každé štěně. Doba, po kterou cvičení trvají, musí být samozřejmě velmi krátká. Zejména pracovním plemenům však obedience nabízí krásnou příležitost, jak se zaměstnat v prvním roce života, kdy je ještě nechceme fyzicky a psychicky zatěžovat rychlými a stresujícími druhy sportů, jako jsou agility, disc dogging a jiné.

Obedienci můžete trénovat už se štěnětem.

Učení je vším – hned od začátku s motivací

Bez základních znalostí teorie učení se nikdo, kdo by chtěl pracovat se psem, neobejde. Přesněji řečeno také nikdo, kdo psa vlastní.

Nezáleží na tom, jaký povel má pes splnit – nejdříve se musí naučit jeho významu. Tohle platí stejně pro běžné povely jako pro triky a úkoly v obedienci. Velkou roli přitom hraje mnoho faktorů. Z pohledu majitele psa je nevýhodou, že pes se učí vlastně pořád – nesejde na tom, jestli si to páníček právě uvědomuje, nebo ne. K lepšímu pochopení chování psa je proto dobré znát některá základní pravidla učení.

Motivace:

Podnět ke každému chování

Psi jsou egoisti: dělají to, co se jim vyplatí (tedy co pokryje jejich potřebu důležitých věcí), nebo to, co jim pomůže vyhnout se nepříjemnostem. Důležité je pro psa například krmení, sexuální partner, hra, projev náklonnosti. Z toho se dá něco kontrolovat lépe, něco hůře. Můžete svého psa krmit z misky, nebo mu nabídnout část denní krmné dávky jako odměnu

za splnění různých úkolů. Odměnou pro psa také je, že si s ním hrajete nebo ho hladíte. Ovšem mnozí psi jsou vůči tělesnému kontaktu během „práce“, kdy se musí soustředit, spíše nepřístupní. Často se stává, že mnoho psů chce svého psa pohladit v momentě, kdy zaujímá základní pozici, ale většina psů se cítí shýbajícím se psůvem spíše ohrožena než odměněna. Dávají to najevo charakteristickými signály, např. odvracejí hlavu, olizují si nos a mrkají (více v doporučené literatuře).

Při tréninku tedy používejte jako motivaci a odměnu raději krmivo a hračku, vyhněte se „odměňování dotykem“.

Vlídne pronesená pochvala má díky častému spojení s krmením nebo hrou pro mnoho psů velmi pozitivní význam, a lze ji k motivaci psa také dobře použít.

Bez motivace přimějeme psa k požadovanému chování jen těžko. Pouze pes, který chápe odměnu v této spojitosti, je ochoten za to podat nějaký výkon. Učit se prostřednictvím odměňování představuje pro psa úspěch a vede

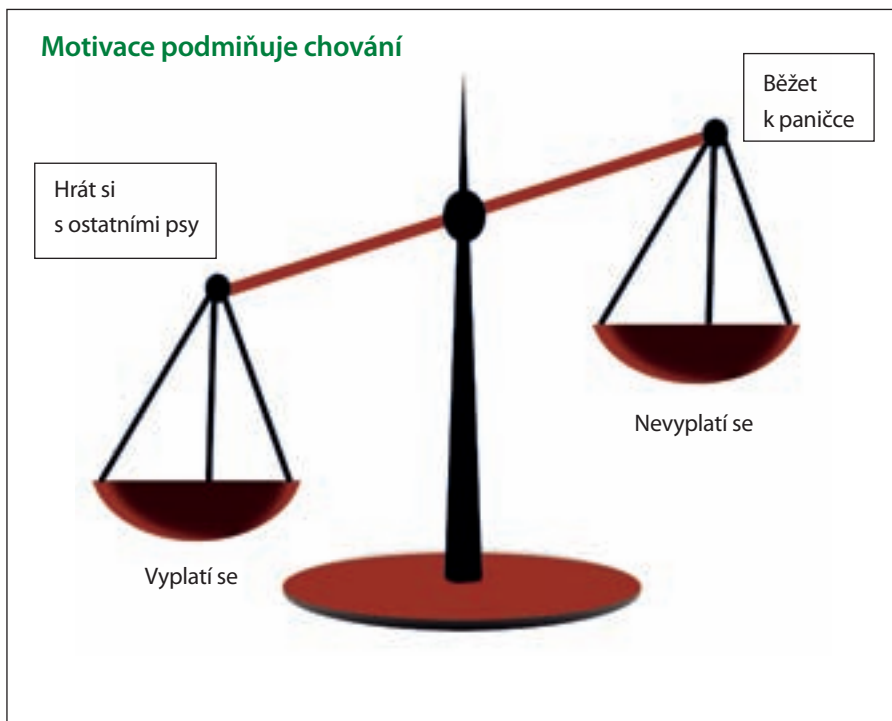
k tomu, že se cítí dobře, baví se a rád spolupracuje. Potravní motivaci se může naučit každý pes, pokud mu přestaneme dávat krmení „zdarma“ do misky a svou obvyklou denní porci si odpracuje.

Pes se učí z reakcí okolí (a také psovoda)

Prostředí může psa ovlivňovat různými způsoby. Vliv mohou mít události, které se stanou náhodou, ale také věci, které můžeme psovi poskytnout aktivně. Pes mění své chování v budoucnu v návaznosti

na své okolí. Dané chování se může projevovat častěji, nebo se naopak stane vzácnější, až téměř vymizí.

Pokud má projev určitého chování pro psa pozitivní efekt, to znamená, že dané chování odměňujeme, bude pes odměněné chování vykazovat i v budoucnu (pozn. Thorndikův zákon efektu – chování, které vede k příjemnému zážitku, má větší tendenci být opakováno, zatímco chování, které vede k nepříjemnému zážitku, má menší tendenci k opakování). Na základě těchto zpětných vazeb se pes

učí velmi rychle a beze stresu. Psa odměňujeme tedy za to, že udělá, co od něj chceme (pozitivní posilování). Jako odměnu používáme nejlépe hračku nebo krmení či oblíbený pamlssek, v závislosti na povaze psa ale může mít také význam vymýšlet si nápaditější odměňování, například dovolit mu dělat něco zábavného – honit myši, čmuchar, přes něco šplhat a tak dále.

Pozor ale, pes si své chování spojí s odměnou pouze tehdy, pokud mezi provedeným úkonem a odměnou uběhne max. 1–2 vteřiny. Právě tento tzv. čas pro vytvoření asociace je pro náš trénink důležitý! K tématu načasování se ještě vrátím.

Psa je také možné přimět k určitému chování, když získá možnost vyhnout se nepříjemným podnětům (tomu se říká negativní odměňování). Nejznámějšími příklady jsou dosud stále běžně používané tlačení k zemi nebo tahání psa do lehu, kdy se zároveň přišlápne vodítko tak, že to psa zabolí v oblasti krku. Současně je vydán povel „Lehni“. Pes se poddá bolesti, lehne si a následně bolest povolí. Tento způsob výcviku je však pro psa stresující a v mých očích krajně nevhodný.

Tato kniha nepojednává o odstraňování nežádoucích způsobů chování, popisuje pouze to, jak psa naučit nové řetězce chování s radostí a zábavně. Přesnější informace

o výcviku psů, o tom, jak postupovat při jejich výchově, najdete v knihách doporučených v závěru.

Proč bez nátlaku a tělesné manipulace?

Ve smyslu tradičního výcviku, tedy pod hrozbou trestu, se pes naučí jen velmi málo. Zejména při výuce nových povelů nemá trest (tedy užití negativního podnětu, aby se zabránilo nežádoucímu chování) co pohledávat, psa jen zbytečně znejistí. To, jaké chování má projevovat, se pes musí naučit. Jenže jak, když mu člověk ukazuje pouze to, co je

Takto ne: Psa nepostrkujte ani jiným způsobem nenuťte. Fenka Cayuga dává zřetelně najevo, že je jí dotek nepříjemný.

špatně? Výcvik spojený s tresty je pro psa velmi frustrující a stresující a zmaří každé potěšení z práce.

Stejný problém představuje tělesná manipulace. Příkladem je přitážení psa do základní pozice, když sedí nakřivo. Takto se pes nemůže nic naučit. Představte si, že hrajete tenis a trenér vám při každém úderu vede paži. Takovým způsobem si nikdy správný sled pohybů nezautomatizujete. Psi v této situaci navíc většinou nesnášejí tělesnou blízkost a mnohdy se uchylují k vyhybavému chování, což je přesným opakem toho, co jsme si vlastně přáli.

Moje stručná a jasná rada pro trénink tedy zní:

RUCE PRYČ!

To znamená, že veškerý výcvik by měl probíhat, aniž byste se psa dotýkali, „nasměrovali“ ho pomocí vodítka nebo ho dokonce opravovali šhubáním za vodítko.

Za vším je správné načasování aneb k čemu slouží klikr?

Jak jsem již uvedla, odměnu musí pes dostat během 1–2 vteřin po provedení požadovaného úkonu. To však představuje značný problém, pokud chceme pracovat bez pamlsku

nebo hračky v ruce. Protože při zkouškách není povoleno ani jedno, je také při výcviku lepší pracovat s pamlsky v ruce, jen pokud je to nezbytně nutné.

Abychom psovi mohli přesně ukázat, co od něj požadujeme, potřebujeme jeho správné chování nějak zvukově označit. K tomu se ideálně nabízí klikr. Jedná se o malou krabičku podobnou plechové žabce, která při zmáčknutí vydává klikající zvuk (cvaknutí). Namísto klikru můžeme také použít nějaký krátký srozumitelný výraz, avšak moje zkušenost je taková, že „nástroj“ se užívá mnohem aktivněji a vědoměji než slovo. Proto doporučuji práci s klikrem a všechny cviky budu také s jeho pomocí vysvětlovat. Kdo však klikr používat nechce, může samozřejmě místo něj uplatnit krátký slovní signál. Uvědomte si však, že klikr představuje za všech podmínek neutrální zvuk, zatímco ve slově je vždy obsažena i vaše nálada, což může pro psa představovat problém. Klik

zní pořád stejně, bez ohledu na to, jak se cítíte. Nejdříve je ale třeba, aby si pes na klikr zvykl, aby si uvědomil jeho význam. K tomu využijeme způsob učení, který probíhá rychle a často se během všedního dne děje automaticky: klasické podmiňování. Podnět, jenž v podstatě nemá žádný význam (původně neutrální podnět) – v tomto případě zvuk klikru –, se spojí s podnětem, který význam má (pamlsek, hračka, něco, co je samo o sobě odměnou). Tím si pes zafixuje klik jako signál „nyní přijde něco báječného“.

Vezměte si pár pamlsků do jedné ruky a klikr do druhé. Nyní klikněte a ihned dejte psovi pamlsek (nejvhodnější je měkký, který může hned spolknout). Důležité přitom je, že nejdříve zazní kliknutí, a teprve pak dáváte psovi odměnu. Nejlepší je, když máte ruku s pamlskem už předem za zády. Již po několika málo opakováních zpozorujete, že se pes na vás po kliknutí žádostivě dívá s otázkou v očích „Kdepak je moje dobrůtka?“ Odted' už můžete s klikrem pracovat.

Při cvičení se psovi správné chování označí klikrem. To znamená, že kliknete přesně ve chvíli, kdy pes dělá něco správně. Představte si, že děláte fotku v okamžiku, kdy mačkáte klikr. Na fotografii je pak pes zachycen, jak zrovna provádí požadovaný úkon. To, jak přesně

tuto chvíli zachytíte, se nazývá timing (neboli načasování). Pro zlepšení svého timingu si zkuste několik cvičení nanečisto, bez psa, abyste ho zbytečně nepletli. Sedněte si před zapnutou televizi a klikněte vždy, když spatříte žlutou barvu. Pokud se vám to daří, zvyšte si obtížnost a klikněte vždy, když někdo pohne levou paží. Tak se postupně naučíte to, co vidíte, aktivně odkliknout.

Pro psa je důležité, že po každém kliknutí ihned následuje odměna. Tou může být hra s vámi, stejně tak i pamlsek. Odměňuji pamlsky často a ráda, protože je pes hned spolkně a já mohu okamžitě cvičit dále.

Představte si, že v okamžiku, kdy mačkáte klikr, fotíte. Na fotografii bychom pak měli vidět psa, jak předvádí požadované chování.

Nyní můžete klikr samozřejmě zařadit do „normálního“ tréninku, při kterém například dáte psovi známý povel a kliknete, když poslechne. Klikr však nabízí také úplně nové možnosti. S jeho pomocí můžete chování vašeho psa „tvarovat“, což se odborně anglicky nazývá „shaping“ nebo jednoduše česky „formování“. Formování probíhá na podobném principu jako oblíbená dětská hra „Přihořívá, hoří“. Máte jasnou představu, co by měl pes udělat na konci (víte, kde je